

CoVaT-CHC Basisversie

Cognitieve Vaardigheidstest volgens het CHC-model

W. Magez

C. Dejonghe

K. Van Parijs

Niet-talig onderzoek van cognitieve vaardigheden

Modules Gf – Gv – Gs

Dit hoofdstuk is tevens een aanvulling (2016) bij de publicatie:

Magez, W., & Stinissen, H. (2010). *Diagnostiek bij allochtonen*. Brussel: VCLB Service c.v.b.a.

CoVaT-CHC BASISVERSIE: NIET-TALIG ONDERZOEK VAN COGNITIEVE VAARDIGHEDEN – MODULES Gf – Gv – Gs

W. Magez, C. Dejonghe & K. Van Parijs (2016)

Deel 1: Inleiding

In de CoVaT-CHC Basisversie speelt taal nagenoeg geen rol bij de modules Gf, Gv en Gs, noch in de aanbieding noch in het antwoorden. Bovendien kan de psychodiagnosticus wat eventueel nog rest van talige component in de instructies elimineren door het hanteren van de pré-instructies procedure¹ (bij de normering is dit niet toegepast omdat overal de standaardaanbieding voldeed).

Het is mogelijk om de leeftijdsindexen voor Gf, Gv en Gs samen te brengen in één globale Niet-talige Index of Stanine. Deze Niet-talige Index of Stanine kan nuttig zijn bij doelgroepen waarbij het vermoeden bestaat dat factoren extern aan de initiële cognitieve vaardigheden van het individu een storend of remmend effect hebben op de talige cognitieve vaardigheden zoals getoetst door de CoVaT-CHC Basisversie. De test geeft hiervoor dan geen 'faire' inschatting van de mogelijkheden van het individu al kan hij wel de actuele problematiek in het daglicht stellen.

De Niet-talige Index of Stanine geeft in deze situatie een meer 'faire' schatting van de cognitieve vaardigheden maar dan wel zonder de brede cognitieve vaardigheden (BCV) Gc en Gsm. De psychodiagnosticus dient zich steeds bewust te zijn van deze belangrijke (zeker 'schoolse') reductie.

Deel 2 : De Niet-talige Index (NiTal-Index): Leeftijdsnormen

2.1 Werkwijze

De NiTal-Index steunt op de som van de drie leeftijdsindexen voor de BCV Gf, BCV Gv en BCV Gs. Er worden daarbij geen wegingen (verdubbeling of halvering) toegepast. Deze som wordt omgezet in een nieuwe genormaliseerde standaardscore (zie hoofdstuk Normenprocedure). We noemen dit de NiTal-Index met gemiddelde ($\bar{X}$) 100 en standaarddeviatie (SD) 15. De normering gebeurde op dezelfde populatie als voor de leeftijdsnormen (zie hoofdstuk Normen) en de NiTal-Index werd dus opgesteld volgens dezelfde procedure als de overige CoVaT-CHC Basisversie Indexen.

---

¹ Deze worden gratis bij aanvraag bezorgd aan diegenen die de CoVaT-CHC Basisversie aankochten, voor meer info zie: <http://www.thomasmore.be/psychodiagnostisch-centrum/covat-chc-basisversie-0>

2.2 Invloed van het geslacht

Bij deze niet-talige modules is de talige component nagenoeg onbestaande maar andere factoren blijven aanwezig. Uit onderzoek (Tierens & Magez, 2016a) blijkt dat het CoVaT-CHC IQ/GCV geslachtsneutraal is. Jongens en meisjes behalen gelijkaardige resultaten. Dit is echter minder het geval voor sommige BCV. Voor de NiTal-Index betekent dit dat jongens als groep gemiddeld ietwat hoger scoren op Gf en Gv dan meisjes, terwijl meisjes gemiddeld hoger scoren op Gs. De effectgrootte blijft echter klein en in de NiTal-Index neutraliseren die mogelijke verschillen elkaar zodat deze Index zelf vrij geslachtsneutraal is.

Interessant blijft dat binnen de module Gf op de subtest Puntreeksen jongens en meisjes gelijkaardig scoren. Het is de visuo-spatieële component in de subtest Figuurreeksen die blijkbaar het verschil veroorzaakt bij Gf.

Algemeen kan gesteld worden dat mogelijke geslachtsverschillen ruimschoots vallen binnen het betrouwbaarheidsinterval van elke Indexscore.

2.3 Intercorrelaties en betrouwbaarheid van de NiTal-Index

Onderstaande tabel bevat gegevens uit de bijlage van het hoofdstuk 'Betrouwbaarheid en betrouwbaarheidsintervallen' (Tierens & Magez, 2016b).

Tabel 1

Intercorrelaties en betrouwbaarheden

BCV	Gf	Gv	Gs
Gf	(.96)	.65	.30
Gv		(.91)	.26
Gs			(.84)

De betrouwbaarheid van de NiTal-Index benadert .96 (Lambda 3). Het betrouwbaarheidsinterval (BI) op de NiTal-Indexscores is van hieruit bepaald met $SEm = 2.92$.

2.4 Testtijd

De CoVaT-CHC NiTal Basisversie is een 'mooie' niet-talige testbatterij die beroep doet op Gf, Gv en Gs. In de praktijk is de tijdsdruk soms echter zo prominent aanwezig dat het niet steeds mogelijk is alle

modules toe te passen. Indien er een module als benadering moet gekozen worden, dan wordt de module Gf met de aansluitende Index-normering gebruikt.

Indien er geopteerd wordt voor de combinatie Gf + Gs, dient deze geschat te worden met [(Gf x2) + Gs] voor het gebruik van de NiTal-Index tabel. We stellen voor dit te noteren als “NiTal-Index*”. De psychodiagnosticus dient zich dan wel te realiseren dat de Gs-module niet onmiddellijk na de module Gf kan toegepast worden. Er dient minstens 30 à 40 minuten tussen te liggen, opgevuld met ‘cognitief-inspannende’ ta(a)k(en).

2.5 Omzettingstabel: Som ‘Gf Index + Gv Index + Gs Index’ in een NiTal-Index (Leeftijdsnormen)

BI90	BI95	NiTal-Index	Som ‘Gf Index + Gv Index + Gs Index’
50 - 60	49 - 61	55	195
51 - 61	50 - 62	56	196
52 - 62	51 - 63	57	198
53 - 63	52 - 64	58	200
54 - 64	53 - 65	59	204
55 - 65	54 - 66	60	206
56 - 66	55 - 67	61	209
57 - 67	56 - 68	62	210
58 - 68	57 - 69	63	214
59 - 69	58 - 70	64	217
60 - 70	59 - 71	65	219
61 - 71	60 - 72	66	221
62 - 72	61 - 73	67	224
63 - 73	62 - 74	68	227
64 - 74	63 - 75	69	229
65 - 75	64 - 76	70	231
66 - 76	65 - 77	71	234
67 - 77	66 - 78	72	237
68 - 78	67 - 79	73	239
69 - 79	68 - 80	74	242
70 - 80	69 - 81	75	245
71 - 81	70 - 82	76	247
72 - 82	71 - 83	77	249
73 - 83	72 - 84	78	252
74 - 84	73 - 85	79	254
75 - 85	74 - 86	80	256
76 - 86	75 - 87	81	258
77 - 87	76 - 88	82	261
78 - 88	77 - 89	83	263
79 - 89	78 - 90	84	266

BI90	BI95	NiTal-Index	Som 'Gf Index + Gv Index + Gs Index'
80 - 90	79 - 91	85	269
81 - 91	80 - 92	86	272
82 - 92	81 - 93	87	274
83 - 93	82 - 94	88	277
84 - 94	83 - 95	89	279
85 - 95	84 - 96	90	281
86 - 96	85 - 97	91	284
87 - 97	86 - 98	92	287
88 - 98	87 - 99	93	289
89 - 99	88 - 100	94	292
90 - 100	89 - 101	95	294
91 - 101	90 - 102	96	296
92 - 102	91 - 103	97	298
93 - 103	92 - 104	98	301
94 - 104	93 - 105	99	303
95 - 105	94 - 106	100	305
96 - 106	95 - 107	101	307
97 - 107	96 - 108	102	309
98 - 108	97 - 109	103	311
99 - 109	98 - 110	104	313
100 - 110	99 - 111	105	316
101 - 111	100 - 112	106	319
102 - 112	101 - 113	107	322
103 - 113	102 - 114	108	324
104 - 114	103 - 115	109	326
105 - 115	104 - 116	110	328
106 - 116	105 - 117	111	330
107 - 117	106 - 118	112	332
108 - 118	107 - 119	113	334
109 - 119	108 - 120	114	336
110 - 120	109 - 121	115	338
111 - 121	110 - 122	116	339
112 - 122	111 - 123	117	342
113 - 123	112 - 124	118	345
114 - 124	113 - 125	119	348
115 - 125	114 - 126	120	350
116 - 126	115 - 127	121	352
117 - 127	116 - 128	122	354
118 - 128	117 - 129	123	356
119 - 129	118 - 130	124	358
120 - 130	119 - 131	125	360
121 - 131	120 - 132	126	362
122 - 132	121 - 133	127	364
123 - 133	122 - 134	128	366

BI90	BI95	NiTal-Index	Som 'Gf Index + Gv Index + Gs Index'
124 - 134	123 - 135	129	369
125 - 135	124 - 136	130	370
126 - 136	125 - 137	131	372
127 - 137	126 - 138	132	375
128 - 138	127 - 139	133	376
129 - 139	128 - 140	134	379
130 - 140	129 - 141	135	381
131 - 141	130 - 142	136	383
132 - 142	131 - 143	137	386
133 - 143	132 - 144	138	388
134 - 144	133 - 145	139	390
135 - 145	134 - 146	140	392
136 - 146	135 - 147	141	394
137 - 147	136 - 148	142	396
138 - 148	137 - 149	143	398
139 - 149	138 - 150	144	400
140 - 150	139 - 151	145	402
141 - 151	140 - 152	146	403
142 - 152	141 - 153	147	405
143 - 153	142 - 154	148	406
144 - 154	143 - 155	149	407
145 - 155	144 - 156	150	408

Deel 3: Niet-talige Stanines (NiTal-Stan): klasnormen

3.1 Werkwijze

Net zoals de NiTal-Index bestaat de NiTal-Stan uit de som van de drie modules Gf, Gv en Gs. Bij de NiTal-Stan worden echter niet de Leeftijds-Indexen opgeteld, maar de Klasnorm-Stanines van de drie BCV Totalen, dus Stan Gf + Stan Gv + Stan Gs. Ook hier worden geen wegingen (verdubbeling of halvering) toegepast. De psychodiagnosticus neemt de staninenormen uit de beoogde Klas/Optie-normen (zie handleiding Klasnormen; Magez et al., 2015) en leest voor respectievelijk Gf, Gv en Gs het stanine af waarin elk van hen zich situeert in het beoogde leerjaar/optie.

Bijvoorbeeld: Klastabel normen BVL: Gf = Stan 5; Gv = Stan 6; Gs = Stan 4. De psychodiagnosticus maakt de som van de drie Stanines, in dit voorbeeld 15, en zet die som opnieuw om in een staninescore aan de hand van onderstaande tabel.

Opgelet deze tabel is een standaardtabel die voor elke optelling van de drie betrokken stanines gehanteerd kan worden ongeacht de klas/optie. Ze is qua opstelling vergelijkbaar met de standaardtabel voor het IQ/GCV bij de Indexen maar nu voor de drie betrokken stanines. De NiTal-Stan is net zoals de andere stanines een genormaliseerde standaardscore met een gemiddelde van 5 en SD van 2 (en waarbij dus de 'ruwe score' de som is van de drie stanines).

Tabel 3

Standaardomzettingstabel NiTal-Stan voor de som van (Stan Gf + Stan Gv + Stan Gs)

	Ze er Laag	Laag		-	Gemiddeld	+	Hoog		Ze er Hoog
NiT al- Stan	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Som 3 Stan	-7	8-10	11-12	13	14-16	17-18	19	20-22	23+

In het voorbeeld met som 15 is de NiTal-Stan = 5. De duiding moet gebeuren t.a.v. de gebruikte klasnormen. Zo zal een NiTal-Stan = 5 t.a.v. BVL verschillen van een NiTal-Stan = 5 t.a.v. 2A.

Het is duidelijk dat men bij de NiTal-Stan steeds het leerjaar/optie waarmee vergeleken wordt, dient te vermelden omdat dit een rol speelt voor het duiden van de Stanines Gf- Gv- Gs (en dus ook de NiTal-Stan). De aanpak is analoog met de Indexen en IQ/GCV waar je dan de Leeftijd vermeldt die je als referentie neemt.

3.2 Invloed van het geslacht

Wat bij de NiTal-Index (zie deel 2.2) vermeld wordt, geldt uiteraard hier ook, maar heeft metrisch gezien nog minder impact. Stanines zijn ‘grove’ maten zodat eventuele puntverschillen zelden zullen leiden tot een verschil in staninescore.

3.3 Intercorrelaties en betrouwbaarheid van het NiTal-Stan

Het gaat hier om dezelfde gegevens als bij de NiTal-Index (zie deel 2.2). Wat het betrouwbaarheidsinterval betreft hanteren we dezelfde regels als beschreven in de basishandleiding Klasnormen (Magez et al., 2015).

3.4 Testtijd

Indien nodig kan een analoge werkwijze toegepast worden als beschreven bij de NiTal-Index (deel 2.4) met dan de aanduiding “NiTal-Stan*”.

Deel 4: Aanvullende richtlijnen bij de NiTal-Index/Stan

De NiTal-Index/Stan ligt in de lijn van wat tests zoals de SON-R 6-40 (Tellegen & Laros, 2011) en de WNV-NL (Wechsler & Naglieri, 2008) toetsen. De NiTal-versie van de CoVaT-CHC Basisversie is een waardig alternatief voor deze tests (mét daarenboven zowel leeftijds- als klasnormen). De NiTal-Index is echter geen IQ net zo min als, volgens ons, het SON-R IQ of WNV-IQ dit zijn, al stellen deze auteurs van wel. Wij reserveren de term IQ voor leeftijdsnormen waarbij minstens 4 BCV betrokken zijn waaronder zeker Gf/(Gq) en Gc.

Als wegens tijdsomstandigheden alleen de module Gf (eerst) en later de module Gs toegepast worden, dan dient er tussen beide afnamen minstens een tijdsinterval van 30 à 40 minuten te liggen, opgevuld met ‘cognitief inspannende’ ta(a)k(en), dit om zo dicht mogelijk de oorspronkelijke testsituatie te benaderen. Gebeurt dit niet, dan kan de Gs-score positief gebiased zijn. Bij deze werkwijze wordt de NiTal-Stan* dus geschat via de som: $(\text{Stan Gf} \times 2) + \text{Stan Gs} = \text{som } 3 \text{ Stan}$.

De NiTal-Index/Stan is een waardevolle aanpak om zo taalvrij als mogelijk bepaalde brede cognitieve vaardigheden in kaart te brengen. In zoverre cultuur en taal onderling verweven zijn, zal waarschijnlijk ook de invloed van de cultuurcomponent gereduceerd worden maar de NiTal-versie is daarom niet cultuurvrij.

De NiTal-Index/Stan sluit aan bij het gedachtegoed rond het ‘Geoptimaliseerd IQ’ (Magez & Stinissen, 2010). Bij de actuele stand van zake hanteren we hier dus echter niet meer de term ‘IQ’ (zie voorgaande paragraaf).

Deel 5: Wat met de toepassing bij allochtonen?

5.1 Anderstalige nieuwkomers

In het kader van dit thema richten we ons op deze populatie in Vlaanderen die nog maar net in het land is, nagenoeg geen Westerse cultuur/omgang kent en de Nederlandse taal niet machtig is. Bij het toepassen van de CoVaT-CHC Basisversie kunnen bij hen de voorafgaandelijke pré-instructies gehanteerd worden, indien wenselijk. Deze werkwijze verlengt de afnameduur echter aanzienlijk. Bij deze populatie kunnen vrij vroeg reeds de niet-talige modules van de CoVaT-CHC Basisversie toegepast worden en de NiTal-Index/Stan bepaald worden.

Bij diegenen onder hen die al enige tijd in Vlaanderen verblijven, is het zinvol om ook Gc en zeker Gsm af te nemen. Uit onderzoek (Magez & Stinissen, 2010) blijkt dat Gsm, alhoewel talig, vrij snel ‘fair’ kan toegepast worden. De toepassing van Gc kan binnen het totale cognitieve CHC-vaardigheidsprofiel toelaten om een inschatting te maken van de intensiteit van het mogelijk/waarschijnlijk remmende effect van de talige component van het globale cognitieve functioneren bij een allochtoon kind in de Vlaamse omgeving. Het hardnekkig niet toepassen van Gc kan op paradoxale wijze leiden tot het onzichtbaar maken van de problematiek waaraan men juist wil werken met als gevolg dat men er handelingsgericht minder op ageert, soms zelfs negeert, onderschat, geen adequate onderwijskundige aansluiting biedt,...

De ‘twee jaar’ regel, gehanteerd in de CLB’s, heeft als uitgangspunt: ‘test geen kinderen die nog geen twee jaar in Vlaanderen zijn’. De leerkrachten vragen echter wel ondersteuning bij het inschatten van de cognitieve beginsituatie van hun leerlingen. Het zou dan van de CLB-medewerker van weinig beroepsethiek getuigen om leerkrachten die daarbij om hulp vragen in de kou te laten staan. Uiteraard kan men altijd testen, de vraag is met wat en wanneer. Wanneer is het opportuun of net niet wenselijk om te testen en welke duiding geeft men aan de bekomen resultaten? Dit alles is een afweging die je niet standaard kan beantwoorden met de ‘twee jaar’ regel.

Toegepast op een cognitieve vaardigheidstest zoals de CoVaT-CHC Basisversie betekent dit eerst en vooral dat zulke test enkel – maar ook niet minder – meet hoe een cognitieve vaardigheid zich in het hier en nu en met dit materiaal manifesteert. De CoVaT-CHC Basisversie is een hoog betrouwbaar meetinstrument. Het resultaat is wat het is, het komt erop aan dit juist te plaatsen en te duiden. Een

laag IQ is een laag IQ maar kan behaald worden door iemand met méér dan voldoende aangeboren mogelijkheden. Indien dit laatste het geval is, is er zeker werk voor de boeg. Maar zelfs indien dit niet het geval is, is er zeker óók werk aan de winkel. Het lage IQ is juist een roep naar extra zorg en ondersteuning.

De niet-talige modules en NiTal Index/Stan reiken vrij directe handvaten aan. Het is heel goed mogelijk dat een binnenkomende OKAN-leerling (OnderwijsKlas Anderstalige Nieuwkomers) hier wel hoog kan scoren en hoe sneller dit geweten is, hoe sneller een gepast gedifferentieerd onderwijsaanbod kan geboden worden. Daarenboven kan de informatie vanuit Gf-Gs ook onderwijskundig en didactisch nuttig zijn. De OKAN-populatie was niet betrokken in de populatie waarop de CoVaT-CHC Basisversie werd genormeerd. De testprestaties voor deze leerlingen worden dus gepositioneerd t.o.v. de hoofdzakelijk autochtone leerlingenpopulatie in Vlaanderen.

5.2 Autochtonen

Kinderen die hier geboren zijn of reeds vanaf hun prille levensjaren in Vlaanderen zijn opgegroeid en vanaf de kleuterjaren tot nu onderwijs hebben gevolgd in Vlaanderen beschouwen we als autochtone kinderen, ongeacht welke taal ze thuis spreken en ongeacht of ze uit een gezin van een andere origine komen. De normering van de CoVaT-CHC Basisversie is representatief voor deze populatie.

5.3 Allochtone niet-nieuwkomers

Dit is een vrij kleine (procentmatig) maar zeer heterogene groep. Verschillende variabelen spelen een rol zoals de verblijfsduur in Vlaanderen, de geografische herkomst (Westen, Middellandse Zee, Aziatisch,...), de socio-economische status van het gezin, religie,... Naargelang de inschatting van deze variabelen dichter of verder ligt bij het 'Vlaanderen van nu' zal het allochtone kind zich situeren op het continuüm van anderstalige allochtone nieuwkomer over allochtoon tot autochtoon. Binnen de populatie schoolkinderen van het 4de leerjaar LO (BuLO) t.e.m. het 2de jaar secundair (BuSO) zijn deze kinderen representatief mee opgenomen in de normgroep van de CoVaT-CHC Basisversie.

Het is aan de psychodiagnosticus om in te schatten waar het kind zich situeert op dit continuüm en hoe dit de duiding van de testcores beïnvloedt². Het toepassen van de test zelf is trouwens een belangrijke informatiebron voor deze inschatting (zie o.a. BCV-profiel).

---

² Een interessant instrument kan geconsulteerd worden op Testpracticum UGent

Deel 6: Het gebruik van de CoVaT-CHC Basisversie in de OKAN-klas secundair onderwijs

Naast het gebruik van de NiTal-Index/Stan bij anderstalige nieuwkomers kan de CoVaT-CHC Basisversie ook gehanteerd worden bij de overgangsbegeleiding van de OKAN-leerlingen naar het 'reguliere' onderwijs in het secundair. In feite is deze situatie vrij analoog aan het gebruik van de CoVaT-CHC Basisversie bij de overgangsbegeleiding op het einde van het BuLO. Van belang hierbij zijn niet zozeer de leeftijdsindexen (al blijven ze nuttig) maar de beschikbaarheid van richtinggevende klasnormen. De psychodiagnosticus kan zo de verschillende BCV (en subtests) situeren t.a.v. 1A-1B-2A-BVL-1BuSO-2BuSO om van hieruit een meer onderbouwde overgangsbegeleiding te realiseren.

We herhalen nog eens dat testresultaten, zeker in deze populatie, dynamisch zijn: ze geven weer wat zich hier en nu manifesteert en kunnen zich ontwikkelen in de toekomst. Het huidige platform waarop die eventuele nog verdere ontwikkeling kan steunen wordt in kaart gebracht.

We waarschuwen ook voor het eventuele niet gebruiken van de twee talige modules. Vanuit predictief standpunt is Gc een belangrijke component in de verdere studies. Gsm blijkt voor een talige test vrij snel haalbaar te zijn na enige taalverwerving. De test informeert zo over het actuele cognitieve functioneringsniveau op dit gebied, wat dan ook informatie biedt voor het verdere studeren.

Referenties

Magez, W. & Stinissen, H. (2010). *Diagnostiek bij allochtonen*. Brussel: VCLB Service c.v.b.a.

Magez, W., Tierens, M., Van Huynegem, J., Van Parijs, K., Decaluwé, V. & Bos, A. (2015). *CoVaT-CHC Basisversie: Cognitieve vaardigheidstest volgens het CHC-model*. Antwerpen: Psychodiagnostisch Centrum en CAPvzw.

Tellegen, P.J. & Laros, J.A. (2011). *SON-R 6-40. Snijders-Oomen niet-verbale intelligentietest*. Amsterdam: Hogrefe uitgevers.

Tierens, M. & Magez, W. (2016a). *CoVaT-CHC Basisversie: Normen: Jongens – Meisjes?* Geraadpleegd op <http://www.thomasmore.be/psychodiagnostisch-centrum/covat-chc-basisversie-0>

Tierens, M. & Magez, W. (2016b). *CoVaT-CHC Basisversie: Onderzoeksrapport Betrouwbaarheid en betrouwbaarheidsintervallen*. Geraadpleegd op <http://www.thomasmore.be/psychodiagnostisch-centrum/covat-chc-basisversie-0>

Wechsler, D. & Naglieri, J. A. (2008). *Wechsler Nonverbal Scale of Ability. Nederlandstalige bewerking*. Amsterdam: Pearson Assessment and Information B.V.